SU-008/01-68
Studijní ústav MV

Zpráva o činnosti MV a jeho výkonného aparátu za období od 20.-28.8.68.

Výtisk č. 1 ..... s. Majer
výtisk č. 2 .....s. ministra
výtisk č. 3 pro domo
výtisk č. 4 "
výtisk č. 5 s. Rybář

Inspekce ministra vnitra ČSSR
Došlo 12. 11. 71
Čj. 1M-065/20-01/3-71-IX.
Přílohy 100 listů

archiv bezpečnostních složek

Ministerstvo vnitra

Čj. SU-[illegible]/C1-68

~~Přísně tajné.~~
Výtisk číslo : 3

Z p r á v a

o činnosti ministerstva vnitra a jeho výkonného aparátu za období od 20. - 28.8.1968.

1v

V období před obsazením ČSSR vojsky pěti států Varšavské smlouvy vrcholilo v celém resortu ministerstva vnitra, zejména na úrovni řídících orgánů a v celém centrálním aparátu, období usilovné práce na zpracování vlastního akčního plánu ministerstva v intencích směrnic a úkolů, vyplývajících z akčního programu strany a z pracovního plánu vlády. Dne 20.srpna 1968 byl návrh akčního plánu ministerstva vnitra, schválený kolegiem ministra, spolu s důvodovou zprávou a samostatnými akčními plány československé rozvědky a československé kontrarozvědky již rozeslán předsednictvu ÚV KSČ, bezpečnostnímu a bran[illegible]ému výboru Národního shromáždění a jednotlivým členům vlády.

Práce na akčním plánu ministerstva vnitra dospěly tak do stadia těsně před schválením nejvyššími orgány naší strany a vlády. Zároveň vedení ministerstva vnitra připravilo všechny potřebné kádrové, materiální i organizační podmínky k postupné realizaci hlavních úkolů svého akčního plánu. Při centrální komisi pro řízení prací na akčním plánu MV byly ustaveny a začaly pracovat jednotlivé komise, které mají řešit koncepčně realizaci jednotlivých hlavních úkolů akčního plánu ministerstva na všech stupních řízení v souladu s připravovanými změnami státoprávního charakteru, zejména z hlediska federálního

modelu státu.

Příslušné komise začaly v duchu akčního programu naší strany konkrétně řešit otázky kádrové očisty Sboru národní bezpečnosti zvláště od těch příslušníků, kteří se bezprostředně podíleli nebo nesli přímou odpovědnost za nezákonné postupy a metody padesátých let. V intencích zásad, že musí být pro práci bezpečnostních složek v příštím období organizačně i právně zajištěna důsledná kontrola ministerstva vnitra ze strany stranických, ústavních a vládních orgánů, přistoupilo vedení MV k zajišťování jednoho z hlavních úkolů, a to k nutné delimitaci mezi složkami Veřejné bezpečnosti a Státní bezpečnosti včetně jejich výstavby jako organizačně samostatných složek.

Analýza kvalifikační struktury oboru národní bezpečnosti, zvláště na úseku náčelnických a řídících kádrů ukázala jako jeden z dalších hlavních úkolů řešení problému postupného obsazování vedoucích funkcí na všech stupních řízení kvalifikovanými lidmi s požadovanými odbornými znalostmi i praktickými zkušenostmi. V souladu s těmito požadavky začaly být řešeny i otázky zabezpečení náboru dostatečných počtů nových příslušníků, zejména pro úsek Veřejné bezpečnosti.

Operativními opatřeními v posledních měsících byl do značné míry konsolidován úsek vlastního odborného školství MV i nástupních škol MV a připraveny tak od 1. září tr. podmínky k plynulejšímu zajišťování odborné přípravy nově nastupujících příslušníků i k vytváření vlastních kvalifikovaných kádrových záloh.

V souladu s dalším požadavkem akčního programu strany odstranit přílišnou koncentraci moci v jednom resortu bylo přistoupeno k realizaci úkolů, souvisejících s přesunutím určených správních agend buď z bezpečnostních úseků na civilní v rámci resortu MV nebo vůbec mimo resort. Byly plněny úkoly, spojené s převedením Sboru nápravné výchovy k ministerstvu spravedlnosti.

Hlavním cílem všech připravovaných a započatých změn a prací v rámci resortu ministerstva vnitra bylo a je zajistit v duchu akčního programu strany všechny určené potřebné bezpečnostní funkce státu, vytvářet záruky pro všestranné uplatňování

základních práv a svobod občanů, napomáhat na příslušných úsecích - zvláště na úseku ochrany a zajištění veřejného pořádku - k dalšímu rozvoji práce národních výborů, ke zlepšování služeb občanům a ke zkvalitňování vnitřní správy státu.

Tento velmi stručný přehled úkolů práce MV v posledním období těžko vyjádří obětavost a vypjaté pracovní úsilí naprosté většiny pracovníků zvláště na úseku centrálního aparátu a jednotlivých stupních řízení všech složek MV v posledních měsících. A to práce v podmínkách, kdy vzhledem k nutnému objasňování chyb, nedostatků i nezákonností z padesátých let pracovali příslušníci Sboru národní bezpečnosti v objektivně nepříznivé atmosféře veřejného mínění. Chápali tuto atmosféru jako nutný důsledek minulých chyb bezpečnostního aparátu, zvláště přímé části aparátu Státní bezpečnosti na nezákonnostech padesátých let. Připravovali všechny potřebné podmínky a předpoklady pro to, aby poctivou prací celého resortu a plněním správně vytčených úkolů ve službách dalšího rozvoje naší socialistické společnosti, získávali veřejné mínění na svou stranu.

II.

Z poznatků, které se zatím podařilo získat o činnosti ministerstva vnitra a jeho výkonného aparátu vyplývá, že obsazení území ČSSR bylo dlouhodobě připravováno, vybírání spolehliví lidé, zpracovávány plány činnosti směřující k neručenému pvládnutí letiště Ruzyň, k plynulému přistávacímu manévru a současnému obsazení a blokování politických, správních a telekomunikačních center v Praze.

Z vypracovaných hlášení vedoucích funkcionářů složek MV je jasné, že útvary SNB a zejména Stb měly se stát jedním z hlavních nástrojů, které měly paralyzovat akceschopnost centrálních orgánů strany a vlády a internováním vedoucích funkcionářů, obsazením centrálních telekomunikačních center a spojovacích uzlů, obsazením a blokováním centrálních budov znemožnit

organizovanou činnost, která by nebyla v souladu s cílem provést obsazení překvapivě a maximálně rychle.

I když nelze dosud provést konfrontaci připravených plánů se skutečným průběhem jejich realizace, lze s naprostou jistotou tvrdit, že odmítavý postoj pracovníků MV a to jak Státní bezpečnosti tak zejména Veřejné bezpečnosti nedovolil realizovat ve stanovených časových termínech a v potřebném rozsahu zamýšlené cíle. Je mimo jakoukoliv pochybnost, že hlavními strůjci opatření, směřující k úspěšnému zajištění obsazení území republiky a ovládnutí politických a správních center v hlavním městě Praze, byli sovětští poradci, jmenovitě generál Kotov a plukovník Nazarov. Jejich hlavním pomocníkem se stal býv. náměstek MV plukovník Šalgovič, který kolem sebe soustředil několik dřívějších funkcionářů MV, kteří byli nedávno zproštěni služby a využil některé spolehlivé funkcionáře, zejména ze Státní bezpečnosti.

Podle písemných materiálů, která má MV k dispozici, bylo obsazení vojsky Varšavské smlouvy připravováno několik týdnů. O tom svědčí tyto skutečnosti :

- několik týdnů před okupací byla v ČSSR legálně i nelegálně skupina některých vedoucích pracovníků, zejména sovětské a východoněmecké rozvědky,
- některými bývalými vedoucími funkcionáři MV, kteří byli zproštěni výkonu služby byl udržován pravidelný kontakt se sovětskými poradci a sovětským velvyslanectvím,
- pod rouškou turistů byl do ČSSR přesunut celý štáb pracovníků sovětské kontrarozvědky,
- několik dnů před okupací přijeli do ČSSR další pracovníci bezpečnostní služby, mezi nimi poradci, kteří dříve působili v ČSSR; všichni přijeli jako turisté.

Těsně před obsazením se intensita přípravy dále zesílila. Dne 20.8.1968 byly uvedeny do pohotovosti některé vybrané skupiny pracovníků Stb, které zajišťovaly přistání na letišti, obsazení ÚV KSČ, obsazení rozhlasu, televize, budovy MV apod.

Do těchto skupin však byli zařazeni i někteří řadoví příslušníci Stb, kteří nevěděli o jaké akce jde. Všem bylo oznámeno, že akce se provádějí se souhlasem presidenta a prvního tajemníka. Tyto akce osobně řídil plukovník Šalgovič.

Opatření, která byla provedena k obsazení a blokování řídících a státních center v hlavním městě byla podporována jen menšími skupinami pracovníků Stb a jen opravdu jednotlivci z ostatních složek MV. Drtivá většina spoluúčast odmítala a nebo váhala. Na Veřejné bezpečnosti bylo stanovisko příslušníků i funkcionářů od prvních okamžiků jednoznačné, jednotky VB odmítaly spolupracovat s cizími vojsky a samozvanými funkcionáři. Veřejná bezpečnost plnila se vší rozhodností úkoly spojené se zajišťováním veřejného pořádku a navíc i rozsáhlé úkoly pro stranické a státní orgány. Obdobně tomu bylo i nenčkterých útvarů služeb. Zvlášť významně zasáhli i pracovníci správy spojení MV, kteří se aktivně a s obrovským pracovním vypětím podíleli na udržování provozu čs. rozhlasových stanic a televize a spojovacích prostředcích vůbec.

Situace v bezpečnostních sborech v jednotlivých krajích je velmi dobrá. Příslušníci SNB v drtivé většině stojí jednoznačně za prohlášením presidenta republiky s. Svobody, vlády ČSSR. Pokusy o realizování spolupráce s cizími vojsky byly odmítnuty s tím, že se řídí zákony ČSSR a pokyny vládních činitelů republiky. Svá stanoviska vyhlašují spontánně v masových komunikačních prostředcích. Ve veřejnosti jsou tato prohlášení přijímána kladně a autorita bezpečnostních sborů, zejména však VB, se upevňuje.

III.

Situace na jednotlivých úsecích činnosti výkonného aparátu MV.

1) Čs. rozvědka.

V časných ranních hodinách dne 21.srpna tr. dostavil se do hlavní budovy čs. rozvědky její bývalý náčelník plk. Josef Houska,

s ujal se řízení všech akcí na rozvědce. Akce řídil ve spolupráci s tzv. operačním štábem, sestávajícím z pěti pracovníků rozvědky. Pracovníci rozvědky, přicházející na svá pracoviště okolo třetí hodiny ranní, byli vpouštěni do budovy jen podle seznamu, který měla k dispozici ozbrojená hlídka u vchodu.

Podle všech indicií lze se právem domnívat, že plk. Josef Houska a členové operačního štábu byli v budově rozvědky přítomni již krátce okolo půlnoci. Na jejich příkaz byli svoláni jen někteří pracovníci rozvědky, kteří pak v průběhu prvního a dalších dnů prováděli zajišťovací činnost nejméně ve třech budovách rozvědky. Odpovědným pracovníkům rozvědky, kteří se dožadovali informací o situaci telefonicky od stálé služby bylo sděleno, že se nic neděje, aby zůstali doma.

Podle jiného seznamu, na němž bylo 27 soudruhů, převážně angažovaných služebních a stranických funkcionářů rozvědky, bylo internováno pod dohledem. Během dopoledních hodin téhož dne byly všem, kteří byli isolováni, odebrány služební průkazy a klíče /šlo asi o 15 soudruhů - ostatní nebyli přítomni/ a během dne byli posláni domů do příštího dosažitelnosti.

Výjimkou byl pouze náčelník rozvědky mjr. Čada a 1. zástupce pplk. Novák, kteří byli ponecháni v budově a tím, že o nich později rozhodne náměstek Šalgovič.

Ve večerních hodinách prvního kritického dne byli mjr. Čada a pplk. Novák povoláni V. Šalgovičem do jeho kanceláře, kde jim bylo sděleno, že zatím přestávají na žádost sovětského vojenského velení vykonávat své funkce a vedení rozvědky přebírá plk. Žemla, zástupce náčelníka rozvědky. Plk. Houska opustil budovy rozvědky a dodnes se neobjevil.

27.8.tr. bylo dohodnuto sjednotit postup vedení rozvědky a ČSV NSČ na základě těchto úkolů:

- zachovat jednotu rozvědky, klid jak v centrále, tak na rezidenturách,
- řídit se rozkazy a pokyny ústavních činitelů, hlavně rozkazem presidenta republiky,

- zajistit, že žádný pracovník rozvědky nebude zneužit při represivních akcích,
- zabezpečit dokumenty mimořádné důležitosti a techniku, která na rozvědce je,
- orientovat rezidentury a zajistit jejich činnost za složité situace.

Ve dnech 23. a 24.8.1968 byly zaslány na rezidentury v zahraničí všem pracovníkům informace o těžké vnitřní situaci v ČSSR, o průběhu zasedání a výsledcích mimořádného 14. sjezdu KSČ a pokyny pro další práci.

Stejně tak byly rezidentury seznámeny s nekompromisním stanoviskem komunistů na rozvědce v odporu proti obsazení naší země vojsky pěti států, o podpoře legálních představitelů a výsledků 14. sjezdu.

Velmi aktivní úlohu při řízení rozvědky v kritických dnech vyvíjeli i sovětští poradci. Dne 24.8. došlo k jednání se sovětským vedoucím poradcem Litvinovem, na němž byl také přítomen předseda CÚV KSČ na rozvědce. Poradce Litvinov při té příležitosti ostrou formou sdělil, že nemají být uznávány žádné příkazy ministra Pavla, neboť ten nezasedá ve vládě, a proto jeho příkazy jsou nelegální. Zdůraznil, že je nutno bezpodmínečně poslouchat příkazy náměstka Šalgoviče a plk. Žemly. Rovněž za neplatný prohlásil rozkaz ministra vnitra, podepsaný za správnost plk. Šeborem, s tím, že není právoplatný, neboť Šebor byl již minulý den zbaven funkce. Rovněž mimořádný 14. sjezd KSČ a vysílání legálního čs. rozhlasu prohlásil za nelegální činnost. Na adresu příslušníků rozvědky prohlásil, že každý, kdo nesouhlasí s postupem zemí Varšavské smlouvy, je kontrarevolucionář. Ohlásil, že na nádvoří hlavní budovy rozvědky bude umístěn obrněný vůz s posádkou, a to nejen k ochraně budovy, ale i k udržení vnitřní stability.

K dalšímu jednání došlo 26.8.tr., kdy poradce Litvinov si zavolal zástupce CÚV KSČ a za přítomnosti plk. Žemly strohým způsobem odsoudil skutečnost, že zasedají stranické orgány na

rozvědce a jednají o resoluci, podporující stanovisko Hlavního výboru KSČ na MV. Litvinov zdůraznil, že nedále neuznává tzv. legální představitele a žádá, aby byl zajištěn na rozvědce klid a stabilita. Nebude-li toho dosaženo, je rozhodnut "postavit za to odpovědné činitele ke zdi."

28.8.1968 nastoupil do služby plný počet 441 pracovníků rozvědky /zbytek na dovolené a ve stavu nemocných/. Současný postoj pracovníků rozvědky lze odvodit z jejich postoje v kritických chvílích a za stanovisek, která vyslovují k resoluci CÚV KSČ, vyjadřující rozhodnou podporu vládě a ÚV KSČ. Poslední události semkly rozvědku a zvýšily odhodlání jejích příslušníků přispět ke konsolidaci našeho života. Postoj většiny pracovníků rozvědky byl naprosto kladný a násilné obsazení ČSSR bylo jednoznačně odmítáno. Vykázáním 17 pracovníků v prvý den obsazení - převážně náčelníků - byla paralyzována akceschopnost náčelnického sboru. Od 27.8.tr., kdy se opět ujal řízení rozvědky její náčelník mjr. Čada a kdy nastoupila i většina náčelníků svévolně zbavených funkcí, práce na rozvědce se normalizuje a její akceschopnost je dobrá.

2) Státní bezpečnost /čs. kontrarozvědka/

V plánech obsazení ČSSR vojsky zemí Varšavské smlouvy a zamýšlených politických změn v naší zemi byla Státní bezpečnosti zřejmě přisuzována důležitá úloha. Předurčoval ji k tomu jak charakter její činnosti, tak i složitá politická situace uvnitř Státní bezpečnosti. Svědčí o tom také skutečnost, že bývalý náměstek ministra vnitra V. Šalgovič, bývalý zástupce náčelníka II. správy HS Stb Josef Ripl, náčelník správy Stb pplk. Molnár a zřejmě i někteří další pracovníci Státní bezpečnosti /včetně některých, kteří v období po nástupu ministra Pavla byli zbaveni svých funkcí/ byli zapojeni již do příprav obsazení naší země.

Šalgovič již 18.8.1968 odvolal z dovolené /prostřednictvím Ripla/ náčelníka V. správy MV /ochrana vládních činitelů/, kterému 19.8.1968 uložil, aby připravil zesílení ochrany ÚV KSČ a lidí pro poskytnutí ochrany dalším vedoucím činitelům a aby dne 20.8.1968 byl telefonicky dosažitelný.

Malá skupina pracovníků II. správy HS Stb byla o připravovaném obsazení ČSSR informována minimálně již 20.8.1968 odpoledne a zajišťovala na pokyn Šalgoviče některé úkoly, zejména v souvislosti s přípravou letiště na přistání sovětských letadel a s obsazením rozhlasu, televize a některých vysílaček. Někteří náčelníci a pracovníci II. správy HS Stb byli již 20.8.1968 odpoledne vyzváni k nástupu do práce ve večerních hodinách s tím, že budou plnit důležité úkoly.

Také náčelník S-Stb v Praze plk. Molnár vyzval přesně neurčený počet náčelníků i pracovníků k tomu, aby se ve večerních hodinách dostavili na pracoviště, že se očekává pohotovost v souvislosti s řešením, které projedná vá předsednictvo ÚV KSČ.

V noci z 20.8.1968 na 21.8.1968 svolal Šalgovič náčelníky jednotlivých součástí, oznámil jim, že ČSSR je obsazována vojsky zemí Varšavské smlouvy a vyhlásil pohotovost pro všechny součásti Stb. Stejné pokyny vydal i pro HS SNB. Některým náčelníkům centrály uložil konkrétní úkoly. Náčelníci krajů měli za úkol zabránit provokacím, nelegálnímu vysílání, zajistit sklady zbraní a střeliva, zajistit rozhlas a televizi a vyčkat dalších pokynů.

Šalgovič společně s Josefem Riplem /který řídil ve spolupráci se sovětskými poradci konkrétní akce na II.správě HS-Stb/ a Molnárem /který ve spojení se sovětskými zpravodajskými důstojníky řídil některé akce v Praze/ zneužili svých funkcí a podařilo se jim v počátečním období obsazení ČSSR některé pracovníky Státní bezpečnosti zapojit do akcí ve prospěch obsazení země.

Pracovníci II.správy HS Stb /operativa/ zajišťovali přistání sovětských letadel v Ruzyni a některé akce proti vysílání legálních vysílačů a televize. Nebylo zjištěno, že by pracovníci II. správy HS Stb byli oficiálně pověřeni jiným druhem úkolů. Není však vyloučeno, že někteří orgánové dostali individuální úkoly přímo od Ripla nebo Šalgoviče. Zdáše však velmi nepravděpodobné, že by někdo z pracovníků II. správy HS Stb prováděl zatýkání některých osob.

Někteří pracovníci správy Stb v Praze se zúčastnili zajišťovacích opatření vůči některým vedoucím stranickým funkcionářům.

První den obsazení ČSSR poskytla VI. správa MV /technika/ na základě požadavku Ripla jednoho technika, který měl posoudit, zda vysilač Praha 1 je nebo není v chodu. Na požádání Šalgoviče pak vytiskla 5.000 ks "výzvy velitele spojeneckých vojsk v Praze" k obyvatelstvu.

Na zneužití některých pracovníků Stb měla podstatný vliv skutečnost, že většina pracovníků, která se akcí ve prospěch obsazení země zúčastnila, plnila dané úkoly v přesvědčení, že plní úkoly ve prospěch strany a vlády, neboť jim bylo oznámeno, že vojska zemí Varšavské smlouvy vstoupila na naše území na žádost presidenta republiky a ÚV KSČ. Na správě Stb v Praze byli pracovníci dále dezorientováni tvrzením, že stanovisko předsednictva ÚV KSČ, vysílané rozhlasem, je podvržené a že v tomto směru bude vydán rozkaz "ministra vnitra Šalgoviče".

Již v průběhu prvého dne obsazení ČSSR, zejména v důsledku iniciativy stranických orgánů, převážná většina pracovníků Stb odsoudila obsazení ČSSR a vyjádřila podporu legálním stranickým a vládním orgánům.

Ve stejném duchu probíhaly i schůze a aktivy druhý den obsazení ČSSR. Tento den byly také vydány rozkazy a pokyny služebními funkcionáři, které orientovaly činnost součástí Stb v duchu politiky legální československé vlády. Bývalý náměstek ministra

vnitra Šalgovič ztratil vliv na činnost Státní bezpečnosti a přestal vykonávat svoji funkci. Tím bylo překonáno počáteční období obsazení ČSSR, kdy se podařilo zneužít část pracovníků Státní bezpečnosti. V dalším období pak, pokud je známo, nebyly pracovníky Státní bezpečnosti plněny žádné úkoly v rozporu s našimi platnými zákony. /Mohou ovšem existovat výjimky, které nejsou známy, neboť není přehled o činnosti pracovníků, kteří mají dovolenou a v průběhu událostí nebylo o některých jednotlivcích - jde o několik desítek lidí - známo, kde se nacházejí./

I přes některé nedostatky ve spojení a v řídící práci jednotlivé složky Státní bezpečnosti pak pracovaly v kontaktu s legálními státními i stranickými orgány a v jejich intencích. Poskytly také těmto orgánům některé materiální a technické prostředky pro jejich činnost. Příslušníci V.správy MV /ochrana vládních činitelů/ zajišťovala osobní ochranu ústavních činitelů, úkoly spojené se zajištěním zasedání vlády, ubytování a přepravu jejích členů a zabezpečovali spojení s Národním shromážděním.

Je tedy možné udělat závěr, že se nepodařilo Státní bezpečnost jako celek zneužít proti lidu, proti legálním vládním a stranickým orgánům. Po určitých nejasnostech a zneužití části pracovníků Stb v počátcích obsazení ČSSR se Státní bezpečnost postavila za legální státní a stranické orgány.

Výkon u všech součástí se postupně normalizuje, zejména od 27.8.1968.

Výkonný aparát MS Stb po vydání rozkazů, kterými byly vytvořeny organizační a kádrové podmínky pro postupnou normalizaci, začíná systematicky pracovat podle pokynů vedení MV. Jde o následující úkoly:

- navazování kontaktů s agenturou
- věnování pozornosti na území ČSSR nacházejícím se vízovým cizincům, nám známým nepřátelskou činností,
- věnování pozornosti zastupitelským úřadům a kádrovým rozvědčíkům,
- pokračování v rozpracování případů podezření ze špionáže.

Tato opatření mají být prováděna s cílem

- zabránit jakéhokoli druhu provokací proti okupačním jednotkám a plnění přijatých dohod při jednání naší delegace v Moskvě a znemožnění tímto novým zásahům z jejich strany,
- ochraně našich občanů před nezákonnými zásahy z jakékoliv strany.

Pracovníci VKR se ve své práci orientují podle vydaného RMNO a příslušných pokynů vedení MV s cílem zabezpečení normálního chodu služby jednotek ČSLA.

Aparát správy sledování se orientuje na pracovníky zastupitelských úřadů USA, Anglie a Francie a obchodní mise NSR a vedle toho pak na některé vytypované vízové cizince, nacházející se na našem území.

Aparát správy vyšetřování Stb obnovil práce na případech v rámci své kompetence. Zejména řeší větší počet případů trestného činu vniknutí na území republiky občanů PLR a NDR ve spolupráci s hraničními zmocněnci uvedených států.

Aparát správy ochrany vládních činitelů postupně od 27.8. 1968 přebírá vnější ostrahu stranických a vládních objektů včetně zajišťování vnitřního režimu v těchto objektech. V současné době zabezpečuje: sekál Hradu, provádí ostrahu objektu ÚV KSČ včetně technické kontroly objektu a provádí ostrahu objektu úřadu předsednictva vlády. Současně provádí vnitřní ostrahu budovy MV na Letné, objektu Sadová, Wintrovka a pouze vnější ochranu objektu Křižovníci.

Celkový postoj zdrcující většiny pracovníků jednotlivých součástí se vyznačoval a vyznačuje plnou podporou a bezvýhradným souhlasem s jednáním legálních ústavních i stranických činitelů s tím, že budou plnit úkoly pouze podle jejich pokynů a v rámci našeho právního řádu.

3) Veřejná bezpečnost.

Spád událostí spojených s obsazováním území ČSSR cizími vojsky vyžadoval od Veřejné bezpečnosti rychlé reagování, vysoké pracovní vypětí, obětavost a statečnost.

Dne 20.8.1968 ve 23,15 hod. telefonicky ohlásil dozorčí útvaru SNB Košice, že sovětská vojska překročila na Vyšném Německém státní hranice a že postupují na západ. Po ověření této skutečnosti byla vyhlášena dne 21.8.1968 v 01,10 hod. bez vyššího příkazu pro pracovníky hlavní správy VB 100% pohotovost. Do pohotovosti byl uveden i pohotovostní oddíl Veltrusy a přesunut do Prahy k MS VB Praha. V hlavním městě Praze a ve velkých městech byla územními náčelníky prováděna opatření k posílení pořádkové služby.

Zástupce náčelníka Hlavní správy VB plk. Rybář byl krátce po půlnoci dne 21.8.1968 povolán spolu s náčelníkem MSNB Praha a náčelníkem KS SNB Praha k nám. AV Selgovičovi, kde jim byly předány konkrétní úkoly k zabezpečení pořádku.

Již od 00,30 hod. hlásila SNB Bratislava, že do hlavního města Slovenska vjela sovětská vojska. V ranních a dopoledních hodinách docházely pak zprávy z jednotlivých rajů o postupném obsazování okresních a krajských měst ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Současně byly hlášeny i jednotlivé případy odzbrojování příslušníků VB. V Polici nad Metují /Východočeský kraj/ odzbrojili příslušníci polské armády příslušníka VB. Později po vysvětlení mu zbraň vrátili. Polskými vojáky byl také zadržen náčelník OO VB Machov a odvezen do Polska. Později byl propuštěn. K podobným událostem docházelo i na OO VB na československo-vensko-maďarské hranici.

Příchodem vojsk Varšavské smlouvy byla značně rozrušena síť telefonního i dálnopisného spojení na podřízené útvary VB v celé republice, což značně ovlivnilo informovat KS VB o vývoji situace v jednotlivých krajích a okresech. Do 23.8.1968 bylo přerušeno spojení s SNB Bratislava.

V této mimořádné situaci se stalo zajištění veřejného pořádku hlavním úkolem Veřejné bezpečnosti. K tomu byly v první fázi použity všechny síly, na některých místech včetně vyšetřovatelů VB. Příslušníci VB z vlastní iniciativy i za pomoci lidosprávy a rozhlasu nabádali demostrující občany ke klidu a pořádku, aby předešli zbytečným ztrátám na lidských životech. V Praze byly za tím účelem nasazeny radiovozy MSVB vybavené megafony. Bylo zabráno vniknutí občanů do budovy rozhlasu. V Ústí n/L. po naléhavé výzvě VB upustili mladí lidé od stavění barikád. V Lounech bylo zajištěno navrácení ze skladu vyzvednutých samopalů a kulometů. V některých případech příslušníci VB odebrali vojenským hlídkám zadržené občany. V mnoha případech odstraňovali nebezpečí vzniklé zanechanou a nevybuchlou municí.

Zajišťování veřejného pořádku bylo značně stíženo nejen vyvolanou situací, ale i samotnými příslušníky vojsk. Hlídkám VB byl zejména v noci znemožňován výkon služby. V Praze 1 střídali sovětští vojáci po autohlídce VB. V nočních hodinách bylo mimo jiné střídáno po vozech záchranné služby. Na PO VB Kasejovice žádal sovětský důstojník přítomného náčelníka o vydání všech zbraní.

Mimořádné stížené podmínky narušily rovněž i průběh vyšetřování a vyhledávání. Bylo nutno učinit některé dohody s gen. prokuraturou v otázkách vyšetřovacích lhůt. Značně je stíženo vyšetřování případů usmrcení a zranění našich občanů příslušníky vojsk. Tyto případy jsou zahajovány ve věci a je soustřeďována dokumentace pro pozdější regrecivní řízení. Podle dosud neúplných zpráv bylo od 21. do 27.8.1968 na území ČSSR usmrceno 59 osob, 194 těžce a 344 lehce zraněno.

Výkon služby příslušníků VB a postoj občanů k VB bylo od samého začátku ovlivněn i stanoviskem služebního vedení a celotvarového výboru KSČ na HS VB. Stejně tak činnost i zveřejňované rezoluce všech útvarů VB působily na upevnění důvěry občanů ve VB.

Na hlavní správě VB byly udržovány potřebné kontakty z legálního vysílání čs. rozhlasu i některými redakcemi legálního tisku. Od 21. do 27.8.1968 byl nepřetržitě udržován styk s předsednictvem Ústředního shromáždění a branným a bezpečnostním výborem ÚS. Úzká spolupráce byla se VII. správou MV v otázkách obnovení spojení.

Z přijímaných hlášení možno usoudit, že zatím není pohřešován nikdo z příslušníků VB. Prověřený přehled o tomto stavu však není. Je však třeba vycházet z toho, že ve veřejné bezpečnosti je každá nepřítomnost ihned prověřována.

Příslušníci ÚS VB a celé veřejné bezpečnosti si i v současné době zachovali vysokou politickou a morální jednotu. Všichni příslušníci veřejné bezpečnosti, jak vyplývá z dálnopisů, jež jsou k dispozici, prohlašují jednomyslně, že ve své práci se budou řídit jen platnými zákony a nikdy nepůjdou proti zájmům našich národů.

4) Požární ochrana.

Hlavní inspekce požární ochrany v celém kritickém období plnila běžné úkoly spojené s její funkcí, pokud ovšem mimořádné podmínky to neznemožňovaly.

5) Sbor nápravné výchovy.

Na základě sdělení PÚV KSČ o vstupu cizích vojsk na naše území vysílané čs. rozhlasem 21.8.1968 v 02,oo hod. povolal zástupující náčelník správy SNV mjr. Kvídera postupně všechny pracovníky správy SNV /na které lze dostat spojení/ o vzniklé situaci spolu s příkazem realizovat opatření proti zneužití vzniklé situace ze strany vězňů. Současně byl podřízeným útvarům vydán rozkaz dodržovat pokyny obsažené ve sdělení PÚV KSČ.

V té souvislosti je nutné uvést závažný nedostatek, že Správa SNV až do doby převzetí velení MV plk. Majerem 26.8.1968 i při vynaloženém úsilí o dosažení spojení zůstala bez jakéhokoliv spojení s MV.

V průběhu kritického dne tj. 21.8.1968 převzal velení SNV zástupce náčelníka správy SNV plk. Šufka. Bylo navázáno spojení s MV KSČ. Ve všech útvarech SNV byla postupně vyhlášena 100% pohotovost. V tentýž den v 11,oo hod. si vynutila sovětská vojska obsazení vnějších strážních stanovišť ústavu Pankrác, které střeží doposud.

V období od 22.8. do 27.8.1968 udržovala Správa SNV pravidelný styk s MV KSČ a postupně i bylo navázáno přímé spojení se všemi útvary SNV. V uvedeném období došlo ze strany odsouzených v několika útvarech k útěkům či pokusům o ně. Nejvážnějším případem byl pokus o hromadný útěk v ústavu Příbram, spojený s ničením vnitřního zařízení tohoto ústavu. Pokus byl likvidován jen s největším vypětím povolaných příslušníků SNV, ČSLA a LM. Dne 26.8. 1968 v 05,oo hod. byla sovětskými jednotkami obsazena vyšetřovací věznice Ruzyň. Po jejím obsazení provedli tito prohlídku vnitřních prostorů věznice. Ve věznici sovětské orgány kontrolovaly všechny cely a hovořily s každým obviněným. V rozhovoru s obviněnými se zajímaly pro jakou trestnou činnost jsou ve vazbě a uváděné údaje srovnávaly s osobními spisy.

Zvláště se zajímaly o 7 obviněných, býv. příslušníků Stb - Čech aspol. Vyšetřovací věznici Ruzyň sovětské jednotky střeží i nadále.

Podle vyjádření vedení SNV plně stojí za s. Svobodou a Dubčekem, jak vyjádřili již v dříve přijatých rezolucích. Stejný postoj údajně zastávají všichni příslušníci této složky.

Doposud nebyl zjištěn ani jediný případ, že by do vězeňských objektů byly okupačními jednotkami předány osoby k internování. Stejně nebyla nezákonně propuštěna z vazby či trestu žádná osoba.

Vzhledem k dané situaci byla ve složce SNV provedena tato opatření :

- vyhlášena pohotovost všech příslušníků složky na 50 %,
- v dohodě s předsedou Nejvyššího soudu bylo dohodnuto, aby soudy dočasně odložily řízení o podmíněném propuštění odsouzených,
- z jen. prokurátorem bylo dohodnuto, aby vyšetřovatelé StP urychleně zahájili trestní stíhání odsouzených, kteří se v Příbrami aktivně pokusili o útěk,
- náčelník útvaru SNV Praha - Pankrác několikráte žádal zástupce sovětské armády o zrušení obsazení tohoto ústavu. Doposud se však nebylo tomuto požadavku vyhověno,
- po projednání s náměstkem MV plk. Majerem bylo plk. Majdrovi uloženo, aby plnil úkoly SNV pro oblast Slovenska,
- skupiny pracovníků SNV byly vysílány do nejdůležitějších útvarů SNV k provedení kontroly nařízených opatření.

6) Civilní obrana.

Složka civilní obrany byla kritický den tj. 21.8.1968 uvedena do pohybu v 03,00 hod. ustanovením řídící skupiny štábu CO pod vedením plk. Žáka spolu s vydáním příkazu všem štábům CO krajů, jakož i podřízeným vojenským útvarům, povolat příslušné funkcionáře do stavu pohotovosti, zabezpečit klid u podřízených útvarů, nedělat násilný odpor cizím vojskům a vyhnout se incidentům jakéhokoli druhu. Jako spojení štábu CO s podřízenými tvary bylo použito především radiospojení.

V dopoledních hodinách dne 21.8.1968 požadovaly okupační vojska v útvarech CO Kutná Hora a Místek zapečetění skladu se zbraněmi, střelivem a radiostanicemi. V průběhu dne byly v Prahě nasazeny sanitní vozy CO na převoz raněných v okolí čs. rozhlasu. Štáb CO dále uvedl do pohotovosti stavebně technickou složku CO k případnému použití. K zabezpečení pohotovosti CO byla nařízena CO štábu i kraje a okresu jakož i vojenským osobám z

povolání 30% pohotovost, včetně zákazu vycházek vojáků zákl. služby.

V 19,oo hod. téhož dne si vynutili v Praze sovětští důstojníci vstup na velitelské stanoviště CO města a kraje, kde však setrvali jen krátkou dobu. Uvedené stanoviště pak obsadili následující den, a tak zamezili jeho další činnost.

V období od 22.8.1968 do 27.8.1968 se činnost CO zaměřila na poskytování pomoci lidosprávě v oblasti zdravotnické, zásobovací a dopravní. Dále byla prováděna některá další opatření, jež jež měla za cíl ~~sledovat~~ ve vzniklé situaci pomoci státním a stranickým orgánům v jejich činnosti. Spojení mezi štáby CO bylo prakticky jediným fungujícím celostátním systémem spojů, jehož prostřednictvím byly předávány četné situační zprávy a jeho pomocí se uskutečnily přímé dohovory a styce mezi okresními, krajskými a centrálními stranickými institucemi /včetně spojení na NS/. Na výzvu čs. rozhlasu pak poskytla Civilní obrana předsedům všech KNV po 2 výkonných vysílacích stanicí pro zabezpečení provozu regionálního rozhlasu.

V průběhu uvedených dnů vedle již výše popsaného obsazení velitelského stanoviště CO v Praze byl 24.8.1968 učiněn pokus o zabrání hlavního velitelského stanoviště jihočeského štábu CO kraje. Na přechodnou dobu byl internován operační dozorčí tohoto stanoviště. Tentýž den vnikli sovětští vojáci i do hlavního velitelského stanoviště štábu středočeského kraje, kde za použití granátu a trhavin zničily veškerá vnitřní zařízení, včetně anténního systému, přičemž dočasně internovaly pět osob.

I přes uvedené skutečnosti však akceschopnost a pohotovost složky CO nebyla ohrožena.

V současné době je celá složka CO opět plně konsolidována. Ke střetům na životech a zdraví příslušníků CO nedošlo.

Příslušníci CO i vojsk stojí plně za stanoviskem vyjádřeném presidentem republiky s. Svobodou a I. tajemníkem ÚV KSČ s. Dubčekem. Morálka všech příslušníků CO je plně na výši.

7) Centrála ministerstva vnitra /ústřední útvary, útvary služeb a civilně správní úsek/.

Útvary a složky tohoto úseků jsou dislokovány v různých objektech MV v Praze, přičemž jejich různá výkonná zařízení /sklady, dílny, garáže, školy, rekreační střediska, vysílače apod./ jsou rozmístěna po území celé Československé republiky, vykonávaly dne 20.8.1968 své běžné pracovní úkoly. Personální obsazení bylo nižší asi o 30% vzhledem k období dovolených.

O vstupu vojsk pěti zemí Varšavského paktu na území ČSSR se tyto složky dozvěděly z rozhlasu a po vzájemném vnitřním vyrozumění a jen v ojedinělých případech byli někteří pracovníci nebo náčelníci vyrozuměni k tomu, aby se dostavili. Vyrozuměn byl zejména náčelník VII. správy, který uvedl správu do 100% pohotovosti k zajištění uložených úkolů. Dále byl pozván náčelník školského odboru, aby zpohotovil školy SNB a zajistil jejich přesun do zahy.

Pokyny vedoucích funkcionářů, kteří vystupovali jménem ministra vnitra i I. náměstka, byly v rozporu s oficielním prohlášením předsednictva ÚV KSČ a proto jednotliví náčelníci realizovali pouze ta opatření, která odpovídala legálním představitelům státu, strany a ministerstva vnitra.

V ranních hodinách byl odeslán dálnopis /kolem 01,oo hod./ o kádrové změně náčelníka OS SNB Ústí n/L. a pokyn ke zpohotovení OS SNB za účelem obsazení hromadných komunikačních prostředků, znemožnění jejich činnosti a umožnění pouze uveřejnění těch zpráv, které měly nabádat ke klidu a pokoji.

Činnost leteckého oddílu MV byla zcela ochromena v důsledku faktu, že letecká činnost byla od 00,oo hod. 21.8.1968 na celém území zastavena. Na pokyn sovětských orgánů bylo provedeno osvětlení objektu LO-MV na letišti Ruzyň.

Vstup do objektu hlavní budovy ministerstva vnitra na Letné byl obsazen zvláštní skupinou a do objektu se mohli dostat pouze ti, kteří byli uvedeni na zvláštním seznamu, nebo jejichž vstup byl vyjímečně povolen. Pokud nebyli pozváni, nebyli připuštěni k žádné činnosti a nesměli provádět žádná opatření. Objekt byl postupně uzavřen a kolem 20,oo hod. vyklizen od všech pracovníků s vyjímkou těch osob, které byly v objektu sovětskými vojsky internovány. Pracovníci tohoto objektu v následujících dnech až do opětného uvolnění 27.8.1968 pracovali na náhradních stanovištích.

Nejaložitější situace byla na správě spojení, kde docházelo k různým opatřením, jako kupř. obsazení mezinárodní ústředny a tím znemožnění spojení s velení, zejména pak po linii MS VB, byly kladeny požadavky na umožnění náhradního vysílání ve prospěch sovětských vojsk nebo žádosti o rušení vysílání legální televize a rozhlasu. Sovětská vojska žádala o obnovení mezistátního spojení s hlavními městy vojsk Varšavského paktu, což bylo znemožněno. V následujícím dni, tj. 22.8.1968 bylo zastaveno rušení Svobodné Evropy, naše vysílače použity ve prospěch legální vlády, avšak během dne byly násilně znemožněny činnosti vysílacích středisek MV, zrušen rozhlas po drátě v hlavním městě Praze a násilně obsazena ústředna vládního spojení. Zrušené komunikační cesty byly ve spolupráci s pracovníci Státní spojovací správy postupně obnovovány z náhradních pracovišť a náhradních okruhů. Spojení, i když omezené, prakticky existovalo po celé období.

23.8. byla násilně obsazena vojsky VII. správa MV, včetně místní ústředny a přenášečového uzlu, dále pak pracoviště zvláštního odboru VII. správy /šifra/, kde byli někteří pracovníci sovětskými orgány zatčeni/ tisk letáků/. 26.8. byla násilně obsazena radiostanice v Thakurově ulici a vedle toho objekt K 111.

V uvedeném období pracovníci součástí podle možnosti konali svoji běžnou činnost, pokud jim nebyla znemožňována buď přímým obsazením objektů nebo pracovišť. V řadě případů zajišťovali svoji činnost za značně ztížených podmínek, zejména pak na úseku udržení a obnovy spojení a spolupráce s telekomunikačními

pracovníky státní správy ve prospěch legální vlády. V mimopracovní době byly organizovány stálé a dozorčí služby a zajišťován pohotovostní počet pracovníků na pracovišti. Normální činnos a velení bylo prakticky znemožněno, ať již internací nebo znemožněním výkonu funkce vedoucích představitelů a funkcionářů MV sne bo znemožněním běžných činností. Stranická činnost plně fungovala, byla projednávána situace, zasedaly celoútvarové výbory i výbory základních organizací, konaly se mimořádné členské schůze a stranické skupiny. Drtivá většina pracovníků /s vyjímkou několika málo jednotlivců/ zásadně odsuzovala vstup vojsk pěti států jako protiprávní a vyjádřila plnou podporu legálně zvoleným státním i stranickým orgánům-

Současný stav na součástech se od 27.8.1968 konsoliduje. Objekty jsou ve své podstatě uvolněny, není bráněno v přístupu do objektů.

Lze konstatovat, že u jednotlivých součástí je v průměru přítomno 80% pracovníků /zbývajících 20% je na dovolených a ve stavu nemocných, z toho někteří mimo území ČSSR/. S vyjímkou internovaných funkcionářů z hlavní budovy MV není znám případ, že by některý pracovník byl nezvěstný. V tomto období probíhá intenzivně stranická práce, která se zaměřuje na podporu prohlášení vedoucích představitelů státních i stranických, probíhají informace o činnosti ÚV a jeho orgánů. Pokud tá situace dovoluje, normalizuje se běžná činnost jednotlivých součástí a začínají se plnit základní úkoly. V některých případech tato realizace není možná pro potíže na komunikačních spojích anebo přístupových a zásobovacích cestách.

Na úseku základních škol SNB a SNV se počítá se zahájením školního roku dne 2. září 1968, odbor zvláštních úkolů pracuje na realizaci hlásné služby a zpohotovení součástí, letecký oddíl je připraven /dle stavu letišť a sovětské letecké činnosti/ k realizaci letecké přepravy, hospodářská správa je ve spojení s podřízenými součástmi. Na úseku správy pasů a víz je na přechodech situace normální s vyjímkou okamžitého udělování víz cizincům přijíždějícím do ČSSR.

IV.

Znem obsazení naší vlasti vojsky pěti států Varšavské smlouvy bylo podstatně ochromeno centrální řízení resortu ministerstva vnitra. Centrální aperát - jeho pracovníci byli na většině pracovišť centrály MV bez jakéhokoliv jednání a zdůvodnění buď určitý čas prakticky internováni bez možnosti spojení s ostatními složkami resortu nebo - zvláště v centrální budově MV na Letné doslova vykázáni ze svých pracovišť. Neměli na ně přístup až do ranních hodin dne 27.8.1968. Jednotlivé úseky centrálního aparátu se však během dvou dnů 2 . - 23.8.1968 poměrně v plném dostupném stavu konsolidovaly a pokračovaly v práci za mi ořádně ztížených podmínek. V současné době řeší zejména úkoly navázání spojení s ostatními složkami, krajskými správami SNB, školami a pod. Drtivá většina příslušníků - pracovníků centrálního aperátu /až na několik skupin jednotlivců/ od prvých dnů obsazení ČSSR naprosto jednoznačně stojí za naší legální vládou s Dubčekovo vedení ÚV KSČ a plní pokyny ministra, případně jeho náměstka, plk. Jána Bejera.